

Ymateb i Adroddiad Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Senedd Cymru ar Awdurdodau Cynllunio Lleol

Darparwyd gan: Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol

Dyddiad: 17 Medi 2020

Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu canfyddiadau'r adroddiad ac yn cynnig yr ymateb canlynol i'r 8 argymhelliad a geir ynddo.

Argymhelliad 1 – Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn mynd i'r afael â'r toriadau sydd wedi'u gwneud i gyllidebau Cynllunio drwy ddefnyddio pwerau Gweinidogion Cymru o dan Ddeddf Cynllunio (Cymru) 2015 i sicrhau bod Awdurdodau Cynllunio Lleol yn cydweithio ac yn uno i wella cydnerthedd a meithrin capasiti. Dylai hyn gynnwys mesurau i sicrhau bod digon o rannu gwybodaeth rhwng y cyrff cynllunio gwahanol yn y DU er mwyn helpu i ddysgu a gwella arbenigedd.

Derbyn – Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod cyllidebau awdurdodau lleol wedi gostwng yn sylweddol o ganlyniad i gyni cyllidol yn y sector cyhoeddus. Er mwyn symud yn nes at adennill costau ar gyfer gwasanaethau rheoli datblygu, daeth cynnydd o 20% mewn ffioedd ceisiadau cynllunio i rym ar 24 Awst. Yn ddiweddar, ysgrifennodd y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol at arweinwyr a phrif weithredwyr awdurdodau lleol ynglŷn â nifer o faterion cynllunio. Roedd un o'r materion hyn yn ymwneud â'r gwasanaeth cynllunio yn cadw ffioedd ceisiadau cynllunio. Mae gwaith ymchwil hefyd wedi'i gomisiynu i nodi model newydd ar gyfer ffioedd cynllunio er mwyn adlewyrchu cost darparu'r gwasanaeth yn well. Cyhoeddir adroddiad ar y gwaith ymchwil yn ystod hydref 2020.

<https://www.legislation.gov.uk/cy/wsi/2020/745/contents/made>

https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-07/planning-and-the-post-covid-19-recovery-letter-to-local-authorities_0.pdf

Mae'r Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau sydd gerbron y Senedd ar hyn o bryd yn cynnwys pŵer galluogi a fyddai'n caniatáu i Gydbwyllgorau Corfforaethol gael eu creu, drwy reoliadau. Mae Cydbwyllgorau Corfforaethol yn sicrhau dull gweithredu cyson lle y gall prif gynghorau gydweithio i gyflawni swyddogaethau penodol. Byddai Cydbwyllgorau Corfforaethol yn gorff corfforaethol yn cynnwys aelodau etholedig ei brif gynghorau cyfansoddiadol a byddent yn gallu cyflogi staff a dal asedau ac arian. Byddai prif gynghorau yn gallu gofyn i Weinidogion Cymru sefydlu, drwy reoliadau, Gydbwyllgor Corfforaethol lle maent am gydweithio am fod ganddynt fuddiannau a rennir ac er budd pawb. Bydd Gweinidogion Cymru hefyd yn gallu mynnu bod swyddogaethau prif gynghorau yn cael eu cyflawni gan gydbwyllgor corfforaethol. Mae swyddogaethau o'r fath yn cynnwys cynllunio defnydd tir Strategol a thrafnidiaeth.

Drwy fynnu bod gwaith cynllunio strategol yn cael ei wneud gan Gydbwyllgorau Corfforaethol, caiff y broses o roi Cynlluniau Datblygu Strategol ar waith yn gyson ledled Cymru ei hwyluso. Caiff fframwaith llywodraethu ei lunio hefyd a fydd yn darparu ar gyfer mwy o gydweithredu rhwng awdurdodau cynllunio lleol er mwyn gwella cydnerthedd a meithrin capasiti. Mae hyn yn berthnasol iawn i feysydd cynllunio arbenigol megis mwynau a gwastraff, dichonoldeb datblygiadau a'r amgylchedd hanesyddol lle nad yw'n ymarferol i bob ACLI ddyblygu gwasanaethau. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i gefnogi rhwydweithiau proffesiynol ledled y DU ac Iwerddon a chymryd rhan ynddynt, gan gynnwys rhwydwaith Prif Gynllunwyr y Pum Gweinyddiaeth, Cymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru a'r Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol er mwyn cefnogi dysgu a gwella arbenigedd.

Argymhelliad 2 – Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Chymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru i adolygu'r Dangosyddion Perfformiad Cenedlaethol cyfredol i sicrhau bod y mesurau a ddefnyddir i farnu perfformiad ac effaith Cynllunio yn adlewyrchu cyfraniad yr holl asiantaethau yn y system Gynllunio ac yn datblygu mesurau newydd i bennu'n well beth yw effaith Cynllunio wrth wella llesiant mewn cymunedau ac ymhlith pobl.

Derbyn – Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu gweithdrefn flynyddol i adolygu a diweddarau Dangosyddion Perfformiad Cenedlaethol mewn cydweithrediad â Chymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru. Mae ategu dangosyddion perfformiad â chyfres o ddangosyddion canlyniadau wedi bod yn un o nodau hirdymor Llywodraeth Cymru. Mae wedi cymryd cam i'r cyfeiriad hwn drwy gasglu dangosyddion datblygu cynaliadwy ar gyfer cynllunio sy'n cwmpasu meysydd megis datblygu mewn ardaloedd lle y ceir perygl llifogydd, a defnyddio safleoedd tir llwyd.

Mae Polisi Cynllunio Cymru hefyd yn cynnwys cyfres o Ganlyniadau Creu Lleoedd Cenedlaethol, sy'n gysylltiedig â nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, sy'n nodi'r meysydd lle mae cynllunio yn cyfrannu at lesiant cymunedol ac unigol. Mae Llywodraeth Cymru wedi cefnogi gwaith gan y Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol ar Fesur Canlyniadau Cynllunio. Mae'r gwaith ymchwil hwn yn cael ei wneud yn y DU ac Iwerddon a disgwylir iddo gael ei gyhoeddi yn ystod hydref 2020. Bydd y gwaith ymchwil yn llywio'r adolygiad nesaf o ddangosyddion cynllunio.

Argymhelliad 3 – Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Chymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru i adolygu'r safonau cyfredol ar gyfer ymgysylltu a datblygu dulliau newydd sy'n adlewyrchu dulliau cyfathrebu'r 21ain Ganrif yn well i sicrhau bod pobl yn cymryd rhan yn y broses gynllunio.

Derbyn – Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn bod angen newid y dulliau presennol o ymgysylltu yn y system gynllunio yn sylweddol er mwyn adlewyrchu dyheadau cymunedau a dulliau cyfathrebu newydd. Bydd y Ffyrdd o Weithio 'Cynnwys' a 'Chydweithio', a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, yn sail i'r dulliau gweithredu newydd. Mae hyn yn ddarn sylweddol o waith a fydd yn gofyn am newidiadau i ddeddfwriaeth polisi a chanllawiau. Y flaenoriaeth yw sicrhau bod pob cymuned yn cymryd rhan yn y broses o lunio cynlluniau wrth i'r cynllun sefydlu

egwyddor ynghylch p'un a yw datblygiad yn dderbyniol ai peidio gyda cheisiadau cynllunio dilynol yn ymdrin â materion megis gwaith dylunio manwl.

Mae pandemig COVID-19 wedi tynnu sylw at yr angen am dulliau newydd o gynnwys cymunedau. Mae cau adeiladau cyhoeddus a'r angen i bobl gadw pellter cymdeithasol wedi atal dulliau ymgynghori traddodiadol, megis adneuo dogfennau a chyfarfodydd cyhoeddus, rhag cael eu defnyddio. Lle y bo'n bosibl defnyddir dulliau ar-lein i geisio cynnwys cymunedau gyda deunydd print yn cael ei ddarparu ar gais er mwyn helpu i fynd i'r afael ag allgáu digidol.

Mae ymarfer cwmpasu cychwynnol a thrafodaeth â Chymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru wedi'u cynnal er mwyn nodi rhaglen o weithgarwch.

Argymhelliad 4 – Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Chymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru i gryfhau sut mae datblygwyr yn ymgynghori â chymunedau lleol cyn gwneud cais am ddatblygiadau mawr neu sylweddol.

Derbyn – Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ddatgan y dylai cynnwys y gymuned fod yn un o gonglfeini'r system gynllunio yng Nghymru. Dim ond drwy sicrhau ymgysylltu cynhwysfawr a pharchus rhwng y gymuned a'r datblygwr y gellir gwella canlyniadau cynllunio.

Cyflwynodd Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 safon ofynnol o ran ymgynghori â'r Gymuned Cyn Ymgeisio ar gyfer datblygiadau mawr. Mae canllaw arfer gorau hefyd wedi'i lunio sy'n annog datblygwyr i wneud mwy na dim ond bodloni'r gofynion statudol.

<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2018-09/ymgynggori-cymuned-cyn-ymgeisio.pdf>

Mae rhai pryderon wedi'u codi bod ymgynghori â'r gymuned yn digwydd yn rhy hwyr yn y broses o gynllunio datblygiad newydd sy'n golygu bod datblygwyr yn aml yn amharod i wneud newidiadau i'w ceisiadau cynllunio. Mae gwaith ymchwil a wnaed gan Savills wedi dangos bod llawer o ddatblygwyr yn cyflwyno ceisiadau cynllunio yn fuan ar ôl i'r broses ymgynghori cyn ymgeisio ddod i ben, sy'n awgrymu bod y broses naill ai'n cael ei rheoli'n effeithlon (sydd i'w ganmol) neu nad oes fawr ddim newidiadau yn cael eu gwneud i gynigion rhwng y broses ymgynghori cyn ymgeisio a cham cyflwyno'r cais cynllunio (am nifer o resymau), a fyddai'n golygu bod cyfleoedd posibl y broses yn cael eu colli.

<https://www.savills.co.uk/insight-and-opinion/savills-news/275877/pac-research--is-wales--new-planning-process-delivering->

Bydd prosiect i werthuso ac argymhell newidiadau i'r broses ymgynghori â'r Gymuned Cyn Ymgeisio yn dechrau yn ddiweddarach eleni. Bydd yn cynnwys cynrychiolwyr o Gymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru, y sector datbygu a grwpiau cymunedol.

Argymhelliad 5 – Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a Chymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru i wneud Creu Lleoedd a Chynlluniau Lle yn gynllun statudol, ac yn cyflwyno canllawiau ar sut y mae'n rhaid i Awdurdodau Cynllunio Lleol weithio gyda chymunedau lleol i sicrhau bod Cynllunio Lle yn greiddiol i gyflawni nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Derbyn – Mae Llywodraeth Cymru wedi gweithio'n helaeth gyda Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, Cymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru a rhanddeiliaid i ail-ganolbwyntio polisi cynllunio i gefnogi llesiant a chreu lleoedd. Er mwyn cefnogi gweithrediad y polisi, mae grŵp rhanddeiliaid, Creu Lleoedd Cymru, wedi'i sefydlu i ddatblygu'r Siarter Gwneud Lle cyntaf a Chanllaw Gwneud Lle. Bydd y siarter a'r canllaw yn cael eu lansio ym mis Medi.

Ystyriwyd gwneud Cynlluniau Lle yn rhan o'r cynllun datblygu statudol yn ystod hynt y Bil Cynllunio (Cymru) drwy'r Senedd. Byddai angen newid deddfwriaeth sylfaenol er mwyn rhoi'r argymhelliad ar waith.

Mae'r hyblygrwydd presennol o ran pryd a sut i lunio cynlluniau lleoedd yn nodwedd gadarnhaol sy'n ei gwneud yn bosibl i ddulliau gweithredu gwahanol gael eu mabwysiadu er mwyn adlewyrchu amgylchiadau lleol. Ystyrir rôl Cynlluniau Lle fel ffordd o ymgysylltu â'r gymuned fel rhan o'r rhaglen o weithgarwch i ddatblygu dulliau newydd o gynnwys y gymuned y cyfeiriwyd atynt yn yr ymateb i Argymhelliad 3. Gall hyn gynnwys ystyried a ellid defnyddio Cynlluniau Lle fel sail i ddatblygu CDLlau yn y dyfodol. Darperir canllawiau ar baratoi Cynlluniau Lle gan y Llawlyfr Cynlluniau Datblygu a Chynllunio Cymorth Cymru.

<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-03/lawlyfr-cynlluniau-datblygu-argraffiad-3-mawrth-2020.pdf>

<http://www.placeplans.org.uk/cy/>

Argymhelliad 6 – Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cryfhau cytundebau Adran 106 trwy:

- ddiweddarau canllawiau i'w gwneud yn ofynnol bod arfarniadau opsiynau datblygu yn seiliedig ar un ffynhonnell wybodaeth, gan ddefnyddio data adeiladu'r gwasanaeth gwybodaeth costau adeiladu i wella amcangyfrifon, cyngor ar gostau, cynlluniau costau a meincnodau; a
- chyflwyno system talu cyfrannau ar gyfer cyfraniadau Adran 106, gan osod gofyniad ar ddatblygwyr i dalu traean o'r swm cytunedig ar adeg rhoi'r caniatâd cynllunio; traean pan fydd y gwaith datblygu'n dechrau ar y safle; a thraean pan fydd y safle wedi gorffen cael ei ddatblygu.

Derbyn – Nid yw Llywodraeth Cymru yn derbyn yr argymhelliad. Mae'r systemau a etifeddwyd a gydgyssylltiedig o A106 a'r ardoll seilwaith cymunedol yn gymhleth ac mae angen ei hadolygu ar ôl i'r cyfrifoldeb am y polisi gael ei ddatganoli i Gymru. Caiff rhaglen waith ei chyflwyno yn amodol ar argaeledd adnoddau yng ngoleuni blaenoriaethau eraill gan gynnwys adferiad o bandemig Covid 19 a Brexit. Bydd hyn

yn cynnwys adolygu'r ffynonellau gwybodaeth sydd ar gael ac ystyried a yw gwneud taliadau seilwaith fesul cam yn briodol.

Cyn dechrau ar adolygiad mawr yn y maes hwn, mae Llywodraeth Cymru wedi cefnogi gwaith ymchwil i lunio modelau dichonoldeb datblygiadau rhanbarthol sy'n seiliedig ar wybodaeth sydd ar gael yn lleol gan gynnwys gwerthoedd tir, costau adeiladu a phrisiau gwerthu. Mae'r model ar gyfer De-orllewin Cymru wedi'i gwblhau. Mae ACLlau yn Ne-ddwyrain Cymru hefyd yn bwriadu mabwysiadu'r model.

Argymhelliad 7 – Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn comisiynu ymchwil ar ddefnyddio cytundebau adran 106 i benderfynu a yw'r cyfraniadau a nodwyd gan ddatblygwyr wrth gytuno ar gais cynllunio yn cael eu gwireddu. Mae'r Pwyllgor hefyd yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Chymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru i werthuso sut mae cytundebau Adran 106 yn gweithio gan nodi lle mae angen cryfhau dulliau gan gynnwys darparu adnoddau ar gyfer arbenigedd cyfreithiol a rheoli cytundebau Adran 106.

Derbyn – Mae gwaith ymchwil wedi'i wneud yn flaenorol i'r defnydd o gytundebau Adran 106 yng Nghymru.

<https://llyw.cymru/defnyddio-ymrwymiadau-cynllunio-au-gwerth>

Gwnaed y gwaith ymchwil yn 2007. Derbynnir bod angen tystiolaeth fwy diweddar. Cynigir y dylid comisiynu gwaith ymchwil newydd i lywio'r adolygiad y cyfeiriwyd ato yn yr ymateb i Argymhelliad 6. Bydd y prosiect ymchwil a'r adolygiad ehangach yn cynnwys cynrychiolwyr o Gymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru a'r diwydiant datblygu.

Mae negodi, drafftio a monitro cytundebau Adran 106 yn feysydd y mae'n bosibl y bydd awdurdodau cynllunio lleol am eu darparu ar y cyd drwy Gydbwyllgorau Corfforaethol y cyfeirir atynt yn ymateb Llywodraeth Cymru i Argymhelliad 1.

Argymhelliad 8 – Er ein bod yn croesawu dull Llywodraeth Cymru o sefydlu Cod Cynllunio Cymru, o ystyried y gwahaniaeth yn y systemau Cynllunio rhwng Cymru a Lloegr, mae'r Pwyllgor yn argymhell bod hyn yn mynd yn bellach na Chod ac yn cael ei ymgorffori mewn deddfwriaeth i helpu i sicrhau cysondeb mewn penderfyniadau.

Derbyn – Mae gwaith yn mynd rhagddo ar gôd cynllunio ar wahân i Gymru. Bydd y côd yn cydgrynhoi ac yn symleiddio deddfwriaeth gynllunio yng Nghymru ac yn helpu i sicrhau cysondeb mewn penderfyniadau.